

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

IMPLEMENTATION OF PERSONALLY-ORIENTED LEARNING IN HISTORY LESSONS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню питання дистанційного навчання при викладанні історії в закладах загальної середньої освіти і впровадження в цей процес особистісно орієнтованого навчання та побудова моделі «Реалізація особистісно орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання».

Основною метою статті визначено теоретичне обґрунтувати засобів, прийомів та методів, які найбільш ефективно сприяють реалізації особистісно орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання. Реалізація поставленої мети дослідження здійснюється за допомогою теоретичних методів: аналізу, синтезу, узагальнення.

У статті виділено методи, які вчителі можуть використовувати в умовах дистанційного навчання, як-от: словесний; практичний; наочний; дослідницький; пошуковий; метод стимулювання; методи контролю й самоконтролю; інтерактивні методи. Також обґрунтовано застосування кожного з виділених методів навчання в контексті реалізації особистісно орієнтованого навчання під час дистанційної освіти.

Досліджуючи поставлену проблему ми дійшли висновку, що задля організації дистанційного навчання з використанням особистісно орієнтованої спрямованості ефективним буде використання таких підходів в освіті, як – от: діяльнісний, компетентнісний, інформаційний.

Проаналізувавши психолого – педагогічну літературу ми розробили модель організації дистанційної освіти під час вивчення історії з урахуванням особистісно орієнтованого навчання. Структурними компонентами цієї моделі стали: завдання для вчителів на етапі планування дистанційного навчання на навчальний рік; визначено етапи організації і здійснення дистанційного навчання спрямованого на особистісну орієнтацію здобувачів освіти, де на першому етапі вчителі історії знайомляться з інформаційними Інтернет ресурсами задля подальшого використання їх в освітньому процесі з урахуванням особистісно орієнтованого навчання. На другому етапі здійснюється підготовка методичних рекомендацій для дистанційного навчання на основі інформації з Інтернет ресурсів з історії. На цьому ж етапі вчителі створюють електронну хрестоматію задля спрощення роботи учнів під час самостійної роботи. Діяльність на третьому етапі передбачає розробку засобів контролю та самоконтролю у вигляді тестів, якими може скористатися як вчитель так і учні, що забезпечить зворотній зв'язок під час дистанційного навчання.

Реалізація особистісно орієнтованого навчання при вивченні історії під час дистанційного навчання не можливе без застосування інформаційно – комунікаційних технологій, що сприяє формуванню в учнів інформаційної компетентності. Під час організації дистанційного навчання учні набувають умінь самоконтролю, самоорганізації та самооцінки, що і реалізує в освітньому процесі особистісно орієнтовану спрямованість.

Ключові слова: дистанційне навчання, особистісно орієнтоване навчання, методи дистанційного навчання, теоретичні підходи в освіті, інформаційно – комунікаційні технології.

The article is devoted to the theoretical substantiation of the issue of distance learning in history teaching in general secondary education institutions and introduction of personality - oriented learning in this process and construction of the model "Implementation of personality - oriented learning in history lessons in distance learning".

The main purpose of the article is to theoretically substantiate the tools, techniques and methods that most effectively contribute to the implementation of personality-oriented learning in history lessons in terms of distance learning. Realization of the set purpose of research is carried out by means of the theoretical methods: the analysis, synthesis, generalization.

The article identifies methods that teachers can use in distance learning, such as: verbal; practical; visual; research; search engine; method of stimulation; methods of control and self-control; interactive methods. The application of each of the selected teaching methods in the context of the implementation of personality-oriented learning during distance education is also substantiated.

Examining the problem, we came to the conclusion that for the organization of distance learning with the use of personality-oriented orientation will be effective to use such approaches in education, such as: activity, competence, information.

After analyzing the psychological and pedagogical literature, we have developed a model of distance education in the study of history, taking into account personality-oriented learning. The structural components of this model were: tasks for teachers at the stage of planning distance learning for the school year (thematic - calendar plan for a particular class); identified stages of organization and implementation of distance learning aimed at personal orientation of students, where at the first stage history teachers get acquainted with informational Internet resources for further use in the educational process based on personality-oriented learning. At the second stage, methodological recommendations for distance learning were prepared on the basis of information from Internet history resources. At the same stage, teachers create an electronic textbook to simplify the work of students during independent work. The activity in the third stage involves the development of means of control and self-control in the form of tests, which can be used by both teachers and students, which will provide feedback during distance learning.

The implementation of personality-oriented learning in the study of history during distance education is not possible without the use of information and communication technologies, which contributes to the formation of students' information competence. During the organization of distance learning, students acquire the skills of self-control, self-organization and self-esteem, which implements in the educational process a personality-oriented orientation.

Key words: distance learning, personality-oriented learning, teaching methods, theoretical approaches in education, information and communication technologies.

УДК 37:93/94

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.22>

Яновська Л.Г.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Яновський А.О.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри прикладної математики та інформатики
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В реаліях сучасного освітнього процесу дистанційне навчання розглядається як альтернативна якісна форма освіти. Дистанційні курси навчання історії поруч з поглибленням історичного змісту шкільного курсу реалізують і технології особистісно орієнтованого навчання, забезпечуючи розвиток особистісного потенціалу здобувача освіти. Застосування в освітньому процесі дистанційного навчання ґрунтується на сучасних педагогічних та інформаційних методах навчання, що допомагає зробити цей процес гнучким та багатовекторним відповідно до особистісних потреб, інтересів, здібностей учнів тобто організувати, як запропоновано в концепції НУШ, індивідуальну освітню траєкторію для кожної дитини.

Форми, методи та засоби організації дистанційного навчання передбачають значно більший обсяг самостійної роботи здобувачів освіти, на відміну від традиційної методики навчання історії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В науково-педагогічній літературі теоретичні і практичні аспекти дистанційного навчання розглядалися в дослідженнях В. Ю. Ващенко, В. Ю. Бикова, В. О. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. В. Хуторського та ін. Використання новітніх інформаційних технологій в дистанційному освітньому процесі досліджували О. С. Воронкін, М. І. Жалдак, Т. І. Коваль та ін. Над проблемою формування інформаційної компетентності студентів задля покращення дистанційної освіти в майбутній професійній діяльності працювали О. М. Гончарова, А. П. Кудін, О. В. Овчарук, О. М. Спірін та ін.

Теоретичні аспекти особистісно орієнтованого навчання дослідженні в роботах П. С. Атаманчука, Є. В. Бондаревської, О. М. Ніколаєва, Е. Л. Носенко, Н. О. Романчука, С. О. Сисоєвої, І. Я. Якиманської та інших учених.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досвід вітчизняних і зарубіжних педагогів і методистів дає підстави стверджувати, що дистанційне навчання має майбутнє в освітній системі. Однак використання засобів мережі Інтернет у шкільному курсі історії висвітлене недостатньо. Особливо це стосується методики дистанційного викладання історії (створення методичного забезпечення електронних освітніх курсів з історії, відбір платформ для дистанційного навчання, володіння в достатній мірі інформаційними технологіями вчителями історії).

Актуальність та практична значущість проблеми дистанційного навчання на уроках історії в закладах загальної середньої освіти та імплементація в цей процес особистісно орієнтованого навчання зумовило вибір теми дослідження «Реалізація особистісно орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання». Відповідно до теми дослідження визначено

основну мету статті: теоретично обґрунтувати засоби, прийоми та методи, що є найбільш ефективними в реалізації особистісно – орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання, розробити модель реалізації особистісно орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу.

Особистісно орієнтована освіта в умовах дистанційного навчання спрямована на реалізацію методологічного принципу де учень є і суб'єктом і об'єктом навчання. Основою цього принципу є спрямованість освітнього процесу на індивідуально – психологічні особливості учня, що включає потреби, мотиви, здібності, інтелект, активність особистості здобувача освіти. Можливості дистанційного навчання під час вивчення історії дозволяють поглиблено використовувати як потенціал предмету так і особистісно зорієнтоване навчання. При такій формі освітньої діяльності на уроках історії головним завданням стає не стільки вивчення готових історичних фактів, подій, явищ, як формування умінь орієнтуватися в тому масиві історичного матеріалу, що запропоновано в шкільній програмі за допомогою Інтернет ресурсів. Таким чином можна активізувати пізнавальні можливості учнів, сформувані вміння самоконтролю, вміння швидкого зв'язку з вчителем при виникаючих проблемах під час самостійної роботи.

Актуальними є питання відбору прийомів та засобів у дистанційному навчанні. Так вбудовані на платформі Moodle веб-сторінки, презентації, файли та інші ресурси для навчання допомагають вчителям репрезентувати навчальний матеріал на уроці.

Методи навчання, які використовуються під час дистанційної освіти опираються на традиційні але відмінність полягає в тому, що методи навчання в дистанційному навчанні плануються не перед проведенням кожного уроку а на етапі планування дистанційного курсу в цілому. Науковці Л. В. Власенко та Н. В. Шинкаренко пропонують класифікацію методів задля використання в дистанційному навчанні: методи самонавчання (за допомогою взаємодії здобувачів освіти з освітніми ресурсами); методи індивідуалізованого навчання; методи, які передбачають застосування традиційного словесного методу, де вчитель надає інформацію класу, але в і дистанційному навчанні такий метод відіграє свою роль; методи активної взаємодії між учасниками дистанційного навчання (дискусії, конференції)[1].

Поєднуючи дистанційне навчання з особистісно орієнтованим, на нашу думку, найбільш актуальними можуть бути методи: словесний метод (повідомлення інформації різними способами); практичний метод (виконання індивідуальних завдань практичної роботи); наочний метод (демонстрація презентацій, схем, графіків, історичних карт тощо);

дослідницький метод (самостійне розв'язання поставленої вчителем проблеми з застосуванням творчого підходу кожним учнем); пошуковий метод (самостійний пошук нової навчальної інформації з різних засобів: веб-ресурсів, електронних довідників, посібників та ін.); метод стимулювання (зацікавлення учнів нетрадиційними видами діяльності, створення проблемних ситуацій); методи контролю й самоконтролю (тести для перевірки і самоперевірки отриманих знань, усне опитування, індивідуальні письмові роботи); інтерактивні методи («мозковий штурм», «коло ідей», «робота в групах», «інтерв'ю» та ін.).

За основу в нашому дослідженні ми взяли діяльнісний та компетентностний підходи в освіті, що забезпечують спрямованість освітнього процесу на формування здібностей до самоосвіти та розвиток ключових історичних компетентностей: хронологічних, просторових, інформаційних, аксіологічних, логічних, які не можливо формувати без застосування особистісно орієнтованого навчання. Також ми задіяли в дослідженні інформаційний підхід, який скерований на формування інформаційної компетентності вчителів історії, що дає можливість використовувати сучасні інформаційні технології в дистанційному навчанні.

В ході дослідження ми розробили модель реалізації особистісно орієнтованого навчання при вивченні історії під час дистанційного навчання.

Першим структурним елементом цієї моделі було завдання для вчителів історії перед впровадженням в освітній процес дистанційного навчання: 1) окреслити коло завдань, які потрібно реалізувати в дистанційному освітньому процесі; 2) відібрати форми і методи роботи щоб зорієнтувати учнів на самостійну роботу під час дистанційного навчання; 3) скласти таблицю в якій зазначити недоліки та переваги самостійного пошуку навчальної інформації з історії по кожній темі з подальшим врахуванням цих результатів в підготовці до уроків; 4) при підготовці до уроку, на етапі написання планів – конспектів обґрунтувати відбір навчального матеріалу до уроків історії з урахуванням пізнавальних пріоритетів учнів певного класу; 5) визначити доцільність індивідуальної роботи учнів чи групової; 6) розробити і запропонувати учням критерії самооцінки своєї діяльності.

Далі було визначено етапи організації і здійснення дистанційного навчання спрямованого на особистісну орієнтацію здобувачів освіти де перший етап – це знайомство вчителів історії з інформаційними ресурсами Інтернет (відповідно до навчальної програми з історії) з метою виявлення методичних основ особистісно орієнтованого навчання в вивченні історії за допомогою цих ресурсів.

Другий етап - це підготовка методичних рекомендацій використання освітньої інформації

з Інтернет ресурсів з історії (згідно шкільної навчальної програми з історії), вчителі мають створити методичну структуру курсів дистанційного навчання по класам з урахуванням індивідуальної самостійної роботи учнів (на сторінці доступного сервера, визначеного для роботи з учнями тієї чи тієї школи, району, області має подаватися інформація, яка структурована відповідним чином та має гіпертекстову web – структуру. Відповідно текст містить посилання до довідкових та інформаційних файлів (більш детальна інформація про історичних діячів, визначення історичних понять, посилання на точку зору науковців з окресленого питання) тощо). Як варіант, на другому етапі вчителі можуть створити електронну хрестоматію де буде перераховано адреси історичних документів та матеріалів на сайтах Інтернет, які учні можуть використовувати під час самостійної роботи. Підготовка роботи перед впровадженням дистанційного навчання передбачає аналіз сайтів інформаційних ресурсів бібліотек, в тому числі і бібліотек педагогічних ЗВО, періодичних видань сайтів Інтернет тощо, та створення переліку тих, які містять електронні документи, що відповідають темі уроку. Найдоцільніше заповнити таблицю в якій буде відображено: тема уроку, назва документа, електронна адреса (без тексту самого документа).

На третьому етапі вчителі історії мають розробити засоби контролю та зворотнього зв'язку в дистанційній освіті при вивченні історії з урахуванням особистісно орієнтованого навчання. На цьому етапі вчителі розробляють тестові завдання до кожного розділу шкільного курсу історії. Основною метою цих тестових завдань під час дистанційної освіти з урахуванням особистісно орієнтованого навчання має стати допомога учням самостійно оцінити ступінь засвоєння навчального матеріалу, проаналізувати свою індивідуальну роботу, за потреби ще раз повторити матеріал який погано запам'ятався, та прийняти рішення перейти до вивчення наступної теми чи розділу. При складанні тестів учитель має можливість диференціювати завдання для учнів. Ми рекомендуємо використовувати програми «MyTEST», «TestW2», сервіси Web 2.0.

Дистанційна освіта в реаліях сьогодення не можлива без використання новітніх інформаційних технологій. Використання на уроках історії Інтернет технологій надає можливість учителям історії працювати з базами даних історичних джерел, що органічно впроваджується в освітній процес. Такий вид діяльності створює основу для особистісно орієнтованого навчання в освітньо – пізнавальній діяльності здобувачів освіти з узагальнення історичних джерел до певної теми, формування умінь самостійно аналізувати джерело, залучати історичні джерела в створенні презентацій тощо. З учнями може бути організована робота по

створенню творчих мультипроектів з теми шкільного курсу історії. Особливість цих проектів полягає в тому, що вони заздалегідь не структуровані. В цих творчих проектах вчитель визначає тільки загальний чіткий план, завдання, результат та розробляє методику їх створення. Створення індивідуальних творчих мультипроектів максимально активізують пізнавальні можливості кожного учня в роботі з історичними джерелами які можуть містити протиріччя, та не містити єдино правильних відповідей.

Наряду з творчими проектами учням можна запропонувати створення більш складних за формою проектів – дослідницьких. Створення таких мультипроектів передбачає визначення вчителем історії чітких та актуальних для здобувачів освіти цілей, обґрунтованої та запропонованої структури, методів історичного дослідження тощо. Тематика дослідницьких мультипроектів відображає актуальні, сучасні історичні проблеми.

Висновок. Отже, опираючись на вищезазначене, ми можемо зробити висновок, що дистанційне навчання має великий потенціал в реалізації особистісно орієнтованого навчання в освітньому процесі під час викладання історії. Відбувається формування умінь самостійної роботи учнів з різними джерелами інформації, посилюється мотивація навчання, здійснюється активізація пізнавальної активності учнів. Запропонована нами модель допоможе вчителям історії більш ефективніше

організувати дистанційне навчання з застосуванням форм, засобів та методів навчання спрямованих на особистісно орієнтоване навчання. В подальшому ми плануємо спрямувати наші дослідження на формування у майбутніх учителів історії інформаційної компетентності задля підвищення рівня оволодіння інноваційними та інформаційними технологіями.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. 2010. №1 (15). URL:<http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
2. Воронкін О. С. Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасній вищій школі : навч. посіб. Луганськ : Вид-во ЛДІКМ, 2011. 156 с.
3. Власенко Л. В. Шинкаренко Н. В. Методи дистанційного навчання. URL: [http \ gooo.gl/OOOU3Z](http://goo.gl/OOOU3Z).
4. Дем'яненко В. М. Методичні рекомендації з оцінювання якості електронних засобів і ресурсів у навчально-виховному процесі Інформаційні технології навчання. 2011. № 6 (26). URL :<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/589>
5. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс: навч. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2002. 320 с.
6. Середовище дистанційного навчання «WebAlmiг». Центр інформаційно-комунікаційних технологій. URL: <http://riit.kstu.ks.ua/?q=uk/node/246>
7. Глумачний словник Internet-термінів. URL: <http://www.webopedia.com>.